

การประเมินความเสี่ยงในการกระทำผิดซ้ำ ในประเทศไทย (Recidivism Risk Assessment in Thailand)

สิริประภา แก้วศรีนวล *

Siriprabha Kaewsrinual

ศิริรัตน์ ชูสกุลเกรียง **

Sirirat Choosakoonkraing

■ บทคัดย่อ

บทความนี้เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพโดยการศึกษาวิจัยเอกสาร มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความรู้เกี่ยวกับการประเมินความเสี่ยงในการกระทำผิด และแนวทางการประเมินความเสี่ยงในการกระทำผิดซ้ำของกลุ่มผู้ต้องขัง ในประเทศไทย โดยขอบเขตการศึกษา ประกอบด้วย (1) การสังเคราะห์ สถานการณ์ผู้ต้องขังในเรือนจำไทยและแนวทางการจัดการกับสถานการณ์ ผู้ต้องขังในเรือนจำ (2) ความจำเป็นและความสำคัญในการประเมินความเสี่ยง ในการกระทำผิด และ (3) แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการประเมินความเสี่ยงในการ กระทำผิดและตัวอย่างแบบประเมินที่เกี่ยวข้องกับการประเมินความเสี่ยง ในการกระทำผิดในปัจจุบัน ซึ่งพบว่าในประเทศไทยจะเป็นการศึกษาถึงปัจจัย ในการกระทำผิดที่ทำให้ก่อคดี การศึกษาวิจัยครั้งนี้จะใช้เป็นข้อมูลสำหรับการ พัฒนาแนวทางในการประเมินความเสี่ยงในการกระทำผิดซ้ำของผู้ต้องขัง ในเรือนจำไทย ซึ่งจะช่วยป้องกันและควบคุมปัญหาด้านอาชญากรรมในสังคม ตลอดจนเพิ่มความมั่นใจให้กับสังคมรู้สึกปลอดภัยอีกทางหนึ่ง

คำสำคัญ: การประเมินความเสี่ยงในการกระทำผิด, ผู้ต้องขัง, กระบวนการ ยุติธรรม, กรมราชทัณฑ์

* นักศึกษาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชานิติวิทยาศาสตร์และงานยุติธรรม คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร
Doctor of Philosophy (Forensic Science and Criminal Justice) Graduate School, Silpakorn University.

** คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร
Faculty of Science, Silpakorn University.

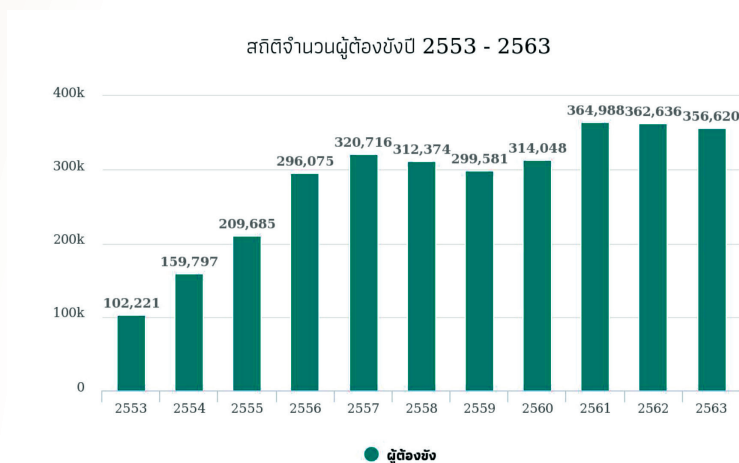
■ Abstract

This article is a qualitative research by reviewing relevant documents which aims to study the topic related to the risk assessment approach among offenders and the development of recidivism risk assessment among inmates in Thailand. The scope of the research consists of 1) synthesizing the situation of inmates in Thai prisons 2) the necessity, and importance of risk assessment 3) the evolution of risk assessment concepts and examples of risk assessment tools currently used to assess the causes and risk of recidivism. This research will be useful for developing recidivism risk assessment guidelines among inmates in Thai prisons, which will help to prevent and control crime problems in society and increase public safety.

Keywords: Risk Assessment, Inmates, Criminal Justice System, Department of Corrections

■ บทนำ

ประเด็นผู้ต้องขังในเรือนจำซึ่งหากติดตามสถานการณ์ผู้ต้องขังในเรือนจำไทยที่พบว่าจำนวนผู้ต้องขังมีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้นอย่างมากในช่วงหลายทศวรรษที่ผ่านมา เมื่อดูจากสถิติจำนวนผู้ต้องขังในเรือนจำประเทศไทยจะเห็นได้ว่าจำนวนผู้ต้องขังในปี พ.ศ. 2543 จากประมาณ 223,406 คน หรือคิดเป็นอัตรา 354 คน ต่อประชากร 100,000 คน เพิ่มขึ้นเป็น 358,369 คน หรือคิดเป็นอัตรา 516 คน ต่อประชากร 100,000 คน (World Prison Brief [WPB], 2020) เมื่อเปรียบเทียบกับจำนวนผู้ต้องขังในเรือนจำของต่างประเทศ พบว่าประเทศไทยมีจำนวนผู้ต้องขังในเรือนจำมากเป็นอันดับ 6 ของโลก เป็นอันดับ 3 ของเอเชีย

ภาพ 1 แสดงสถิติจำนวนผู้ต้องขัง ระหว่างปี พ.ศ. 2553-2563 (กรมราชทัณฑ์, ม.ป.ป)
ที่มา. จาก รายงานสถิติผู้ต้องขังราชทัณฑ์, โดย กรมราชทัณฑ์, ม.ป.ป. ค้นเมื่อ 12 ตุลาคม 2564
จาก <http://www.correct.go.th/stathomepage/>

รองจากประเทศจีน และอินเดีย และมีจำนวนผู้ต้องขังในเรือนจำมากเป็นอันดับ 1 ของอาเซียน (WPB, 2020)

จากสถานการณ์จำนวนผู้ต้องขังในเรือนจำของประเทศไทยที่เพิ่มมากขึ้นในทุกปีอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้จำนวนผู้ต้องขังในเรือนจำมีจำนวนปริมาณที่เกินกว่าความจุของเรือนจำที่ได้รับได้ โดยโครงสร้างของเรือนจำและทัณฑสถานของประเทศไทยสามารถรองรับปริมาณผู้ต้องขังได้สูงสุดไม่เกิน 260,000 คน (กรมราชทัณฑ์, 2563) ในขณะที่จำนวนผู้ต้องขังอยู่ที่ประมาณ 360,000 คน มีจำนวนผู้ต้องขังเกินปริมาณความจุของเรือนจำที่จะรับได้เกือบ 100,000 คน ซึ่งสภาวะผู้ต้องขังล้นเรือนจำนี้ไม่เพียงส่งผลต่อสภาพความเป็นอยู่ของผู้ต้องขังในทางลบเท่านั้น แต่ยังส่งผลกระทบต่อการบริหารจัดการเรือนจำในภาพรวม ทำให้การจัดสวัสดิการและการดูแลผู้ต้องขังในด้านต่าง ๆ ทำได้ด้วยความยากลำบากมากยิ่งขึ้น ตลอดจนการแก้ไขฟื้นฟูพฤตินิสัยของผู้ต้องขังไม่สามารถทำได้อย่างมีประสิทธิภาพ อันเนื่องมาจากสถานที่จำกัดและบุคลากรไม่เพียงพอต่อจำนวนผู้ต้องขัง (เชมชยุตม์ โภคินจารุเสถียร, 2562; ศรีนยา สี่มา, 2563) นอกจากนี้ รายงานแนวโน้มสถานการณ์เรือนจำโลก 2021 หรือ Global Prison Trend 2021 ที่จัดทำขึ้นโดยองค์กรการปฏิรูปการลงโทษสากล (Penal Reform International [PRI]) และสถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย (Thailand Institute of Justice [TIJ]) พบว่าการบริหารจัดการเรือนจำในหลายประเทศแย่ลงในช่วงของการระบาดของ COVID-19 เนื่องมาจากปัญหาความแออัดของผู้ต้องขังในเรือนจำ โดยเฉพาะในด้านการเข้าถึงการรักษา

พยาบาล สุขอนามัย รวมถึงโภชนาการที่เหมาะสม ในหลายประเทศได้มีมาตรการจุกเงินเพื่อลดจำนวนประชากรในเรือนจำ แต่พบว่ยังไม่เพียงพอที่จะจัดการกับปัญหาความแออัดในเรือนจำได้ (Penal Reform International [PRI] & Thailand Institute of Justice [TIJ], 2021)

กระบวนการยุติธรรมทางอาญาที่ผ่านมาในหลายภูมิภาคทั่วโลก มุ่งเน้นการลงโทษผู้กระทำความผิดด้วยการคุมขังหรือจำคุก โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นการลงโทษและแก้แค้นทดแทนความผิดที่ได้กระทำ ช่มชู้ยั้งยังไม่ให้เกิดการกระทำผิดในลักษณะเดียวกันขึ้นอีกในสังคม ตลอดจนเพื่อแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิดระหว่างถูกคุมขังในเรือนจำเพื่อลดการกระทำผิดซ้ำภายหลังการพ้นโทษ การศึกษาในช่วงทศวรรษ 1980 และ 1990 ระบุว่า การใช้มาตรการการกักขังที่เพิ่มมากขึ้นมีส่วนทำให้อัตราการเกิดอาชญากรรมลดลง (Roeder, Eisen, & Bowling, 2015) แต่ในช่วงทศวรรษที่ 20 กลับพบว่าการบังคับใช้โทษทางอาญาส่งผลให้เกิดภาวะผู้ต้องขังล้นเรือนจำ ส่งผลกระทบต่อสภาพสังคมและเศรษฐกิจของประเทศในภาพรวม ตลอดจนไม่สามารถป้องกันและควบคุมอาชญากรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพ ศรีนยา สี่มา (2563) ได้ระบุว่า การบังคับใช้กฎหมายทางอาญาและการบังคับใช้โทษจำคุกกับผู้กระทำความผิดที่มากเกินไป ความจำเป็นโดยไม่คำนึงถึงความเหมาะสมกับความร้ายแรงของการกระทำความผิด หรือภาวะกฎหมายอาญาเพื่อ (over-criminalization) เป็นปัจจัยหนึ่งที่ส่งผลต่อการเกิดปัญหาผู้ต้องขังล้นเรือนจำตามมา

การบังคับใช้โทษจำคุกที่มากเกินไป เกิดความสูญเสียทางเศรษฐกิจทั้งจากการเสีย

โอกาสในการประกอบอาชีพของผู้ต้องขัง ตลอดจนงบประมาณและทรัพยากรบุคคลของภาครัฐที่ต้องใช้ในการบริหารจัดการเรือนจำ เนื่องจากจำนวนผู้ต้องขังที่มากขึ้นย่อมส่งผลให้ประเทศต้องใช้งบประมาณและทรัพยากรในการดูแลผู้ต้องขังที่มากขึ้นตามไปด้วย ในด้านค่าใช้จ่ายในการดูแลผู้ต้องขังพบว่า ในปีงบประมาณ 2561 กรมราชทัณฑ์ ใช้งบประมาณ ในการบริหารจัดการการดูแลผู้ต้องขังทั้งหมด 318,019 คน รวมเป็นเงินถึง 11,914,103,311.65 บาท (ศูนย์ข้อมูลและข่าวสืบสวนเพื่อสิทธิพลเมือง, 2562) นอกจากนี้ ถึงแม้จะมีการบังคับใช้กฎหมายทางอาญาและการบังคับใช้โทษจำคุกแต่การก่อคดีกระทำผิดในสังคมยังคงเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องรวมทั้งลักษณะการก่อคดีหรือวิธีการกระทำผิดมีความรุนแรงและซับซ้อนมากขึ้น นอกจากนี้ยังมีผู้ต้องขังที่พ้นโทษไปแล้วและกลับไปก่อคดีหรือกระทำความผิดซ้ำอีกเป็นจำนวนมาก จากสถิตินักโทษเด็ดขาดแยกตามจำนวนครั้งที่ต้องโทษของกรมราชทัณฑ์ (กรมราชทัณฑ์, 2564) มีจำนวนผู้ต้องขังคดีเด็ดขาดทั้งหมด 231,414 คน มีประวัติกระทำผิดซ้ำตั้งแต่ครั้งที่ 2-5 ขึ้นไป จำนวน 96,773 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 41.82 จากข้อมูลดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า 2 ใน 5 ของผู้ต้องขังคดีเด็ดขาดมีประวัติเคยกระทำผิดมาก่อน

■ แนวทางในการจัดการกับสถานการณ์ผู้ต้องขังล้นเรือนจำ

ในหลาย ๆ ประเทศทั่วโลกที่ประสบปัญหาจากสภาวะจำนวนผู้ต้องขังที่มากเกินไปได้ศึกษาเพื่อวางแนวทางหรือมาตรการต่าง ๆ ในการพยายาม

จัดการกับปัญหาผู้ต้องขังล้นคุก ยกตัวอย่างเช่น ในสหรัฐอเมริกา ซึ่งเป็นประเทศที่มีจำนวนผู้ต้องขังมากที่สุดในโลก จากสถิติในปี ค.ศ. 2018 พบว่ามีจำนวนผู้ต้องขังมากกว่า 2 ล้านคน หรือคิดเป็นอัตราจำนวนประชากรผู้ต้องขัง 629 คนต่อประชากร 100,000 คน (WPB, 2020) เพื่อจัดการปัญหาจำนวนผู้ต้องขังที่มากเกินไปนั้น สภาองเกรส (Congress) สหรัฐอเมริกา ได้มีการจัดตั้งคณะทำงานเฉพาะกิจขึ้นเพื่อทำการศึกษาค้นคว้าโดยของจำนวนนักโทษในเรือนจำกลางและให้คำแนะนำสำหรับการปฏิรูปกระบวนการยุติธรรมทางอาญา James (2018) ระบุว่าในสหรัฐอเมริกาแนวทางการลดจำนวนผู้ต้องขังสามารถทำได้สองวิธีการควบคู่กันไป วิธีการที่หนึ่งคือการส่งผู้กระทำผิดเข้าคุกให้น้อยลง ตัวอย่างเช่น การส่งผู้กระทำผิดไปคุมประพฤติหรือเข้าโปรแกรมการเบี่ยงเบนคดี เช่น ศาลยาเสพติด หรือการลดโทษจำคุก เช่น ให้ผู้ต้องขังรับโทษจำคุกเพียงส่วนหนึ่งหรือปล่อยตัวก่อนกำหนด ทั้งนี้ การเบี่ยงเบนผู้กระทำผิดยาเสพติดที่มีความเสี่ยงระดับต่ำออกจากเรือนจำหรือการปล่อยตัวผู้กระทำผิดที่มีความผิดที่ไม่รุนแรงก่อนกำหนดนั้น เป็นแนวทางที่ได้รับความนิยมในการลดจำนวนประชากรในเรือนจำ โดยมองว่าลักษณะฐานคดีความผิดหรืออาชญากรรมบุคคลนั้น ๆ กระทำผิดไม่ใช่ปัจจัยที่ดีที่สุดสำหรับใช้ประเมินความเสี่ยงที่บุคคลนั้น ๆ อาจก่อให้เกิดอันตรายต่อชุมชน ยกตัวอย่างเช่น ผู้กระทำความผิดที่ไม่มีประวัติการใช้ความรุนแรงและถูกประเมินว่ามีความเสี่ยงต่ำที่จะก่อความรุนแรงในอนาคตอาจถูกตัดสินว่ากระทำความผิดตามกฎหมายว่าเป็นอาชญากรรมรุนแรง (เช่น การครอบครองปืน

โดยผิดกฎหมาย การขับรถหลบหนีการจับกุม หรือการโจรกรรมด้วยอาวุธ) ในทางกลับกัน ผู้กระทำความผิดที่มีประวัติการใช้ความรุนแรง อาจถูกตัดสินจำคุกในข้อหาจากการก่ออาชญากรรมที่ไม่รุนแรง หรือมีความผิดรุนแรง แต่ปรับลดเป็นความผิดที่ไม่รุนแรงอันเป็นผลมาจากการต่อรองกับอัยการว่าจะรับสารภาพในข้อหาใหม่โดยโทษอาจจะเบาลงกว่าข้อหาเดิม (a plea deal) (James, 2018)

สำหรับประเทศไทยเริ่มมีการนำแนวคิดกระบวนการยุติธรรมทางเลือกหรือการลงโทษทางเลือกแทนการลงโทษจำคุกมาใช้เพื่อลดปัญหาความแออัดในเรือนจำ รวมทั้งเพื่อพัฒนาสภาพความเป็นอยู่ของผู้ต้องขังในเรือนจำ ลดภาระงบประมาณของรัฐ ตลอดจนเพื่อลดปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดจากการบังคับใช้โทษทางอาญาที่มากขึ้นไป จากการศึกษากระบวนการยุติธรรมทางเลือกในหลายประเทศของ กฤษณพงศ์ พุตระกูล, เสกสรรค์ เครือคำ, ธรรมวิทย์ เทิดอุดมธรรม และศุภกร ปุญญฤทธิ์ (2561) ได้เสนอข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในการลดจำนวนผู้ต้องขังในเรือนจำไว้ใน 4 ขั้นตอน คือ

(1) ขั้นตอนก่อนการฟ้องคดี โดยการปรับปรุงแก้ไขแนวทางการจัดการปัญหาอาชญากรรม การเบี่ยงเบนคดีก่อนฟ้อง การส่งเสริมการใช้กระบวนการยุติธรรมสมานฉันท์ และการสร้างความยอมรับของสังคมกับผู้ต้องขังพ้นโทษ

(2) ขั้นตอนระหว่างการฟ้องและพิจารณาคดี โดยการพัฒนาระบบการประกันตัวชั่วคราว การส่งเสริมให้ใช้มาตรการการต่อรองคำรับสารภาพ การส่งเสริมให้นาวิธีการในขั้นตอนก่อนการพิจารณาพิพากษาแทนการควบคุมอยู่ในเรือนจำ

(3) ขั้นตอนระหว่างการพิจารณาการลงโทษ โดยการพิจารณามาตรการลงโทษทางเลือกแทนการจำคุกให้มากขึ้น สำหรับผู้ต้องหาหรือจำเลยในบางประเภท โดยเฉพาะในความผิดที่ไม่มีความชั่วร้ายในตัวเอง หรือความผิดที่ไม่ได้ก่อให้เกิดความเสียหายทางร่างกายหรือจิตใจ

(4) ขั้นตอนระหว่างการรับโทษในเรือนจำ โดยการส่งเสริมให้มีการปล่อยตัวแบบมีเงื่อนไข และใช้เครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ติดตามตัว และการส่งเสริมให้ใช้วิธีการสร้างชุมชนจำลอง (halfway house) สำหรับผู้ต้องขังที่จะถูกปล่อยตัว

■ ความสำคัญของการประเมินความเสี่ยงในการกระทำความผิด

จากแนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรมทางเลือกหรือการลงโทษทางเลือกแทนการลงโทษจำคุกเพื่อเบี่ยงเบนผู้กระทำความผิดที่ออกจากกระบวนการยุติธรรมทางอาญาที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น ทำให้หลายประเทศเริ่มมีการพัฒนาแนวทางในการประเมินความเสี่ยงในการกระทำผิดของผู้กระทำความผิดเพื่อนำข้อมูลมาใช้ประกอบการตัดสินใจในช่วงต่าง ๆ ของกระบวนการยุติธรรม เช่น ศาลอาจพิจารณาข้อมูลผลการประเมินความเสี่ยงในการกระทำผิด รวมถึงสภาพปัญหาและความต้องการ (risks and needs assessment) เพื่อประกอบการตัดสินใจในกระบวนการพิจารณาคดี หรืออาจกล่าวได้ว่าในปัจจุบันการทำนายความเป็นไปได้ของการก่ออาชญากรรมในอนาคตของบุคคลกลายเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการยุติธรรมทางอาญา (Casey, Elek, Warren, Cheesman, Kleiman, & Ostrom, 2014) ในประเทศสหรัฐ

อเมริกาเริ่มมีการประเมินความเสี่ยงในการกระทำความผิดตั้งแต่ช่วงต้นทศวรรษ 1900 โดยเริ่มจากการที่เจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์ใช้คำตัดสินของผู้เชี่ยวชาญในการประเมินว่าผู้ต้องขังมีแนวโน้มที่จะปฏิบัติตามเงื่อนไขทัณฑ์บนภายหลังพ้นโทษหรือไม่ ทั้งนี้ ในยุคแรกของการประเมินความเสี่ยงในการกระทำความผิดเป็นเพียงการคาดเดาโดยอาศัยประสบการณ์ของผู้ประเมินที่มีความเชี่ยวชาญเท่านั้น ในขณะที่ปัจจุบันการประเมินความเสี่ยงในการกระทำความผิดเป็นการประเมินแบบมีโครงสร้าง (actuarial based tools) โดยอ้างอิงเกณฑ์การประเมินจากหลักฐานเชิงประจักษ์ (evidence based prediction) (James, 2018)

นอกจากนั้น ในงานวิจัยแสดงให้เห็นว่าบุคคลที่มีความเสี่ยงต่ำในการกระทำความผิดซ้ำควรได้รับการแก้ไขฟื้นฟูในระดับความเข้มข้นต่ำ การที่บุคคลซึ่งมีความเสี่ยงในระดับต่ำแต่ได้รับการแก้ไขฟื้นฟูในระดับเข้มข้นสูงนั้นส่งผลเสียในระยะยาวมากกว่า โดยเพิ่มความเสี่ยงในการกระทำผิดซ้ำมากขึ้น (Andrews & Bonta, 2010; Lovins, Lowenkamp, & Latessa, 2009) รวมถึงด้วยทรัพยากรอันจำกัดในการดูแลผู้กระทำความผิดในกระบวนการยุติธรรมทั้งในเรื่องงบประมาณ บุคลากร และสถานที่ การประเมินความเสี่ยงและความต้องการของบุคคลจึงช่วยคัดแยกระหว่างบุคคลที่จำเป็นและไม่จำเป็นต้องรับการแก้ไขฟื้นฟู ทำให้สามารถมุ่งเน้นการให้การแก้ไขฟื้นฟูกับที่มีความเสี่ยงและความต้องการมากที่สุด

ในประเทศไทยเองก็ได้มีการกำหนดให้การลดการกระทำผิดซ้ำเป็นเป้าหมายการ

ดำเนินงานของทุกหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรม กรมราชทัณฑ์ ซึ่งเป็นหน่วยงานที่มีบทบาทหลักในการควบคุมและแก้ไขพฤติกรรมของผู้ต้องขังให้กลับตนเป็นพลเมืองดี มีสุขภาพกายและจิตที่ดี ไม่หวนกลับมากระทำความผิดซ้ำ สามารถดำรงชีวิตในสังคมภายนอกได้อย่างปกติโดยสังคมให้การยอมรับ ได้ให้ความสำคัญเป็นอย่างมากกับการพัฒนาตัวชี้วัดด้านการลดการกระทำผิดซ้ำ ระบบ และเครื่องมือการประเมินความเสี่ยงในการกระทำผิดซ้ำเพื่อให้ทุกหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมนำไปใช้ได้อย่างเป็นมาตรฐานเดียวกัน (กรมราชทัณฑ์, 2562) โดยกรมราชทัณฑ์มีการจัดทำแบบประเมินความเสี่ยงในการกระทำผิดซ้ำของผู้ต้องขังก่อนได้รับการปล่อยตัว (Offender Risk Assessment-OA) โดยเป็นแบบประเมินที่ใช้รูปแบบของการให้คะแนน (custody rating scale) เพื่อประเมินวัดระดับความเสี่ยงในการกระทำผิดซ้ำของผู้ต้องขังก่อนได้รับการปล่อยตัว ตลอดจนยังใช้เป็นเครื่องมือในกระบวนการกลั่นกรองนักโทษเด็ดขาดก่อนปล่อยตัวพักการลงโทษ ลดวันต้องโทษจำคุก และการได้รับพิจารณาไปอยู่ในเรือนจำชั่วคราวและทัณฑสถานเปิดให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น แบบประเมินดังกล่าว มีรายละเอียดเครื่องมือ ประกอบด้วย ส่วนที่ 1 ภูมิหลังส่วนบุคคลของผู้ต้องขัง มีจำนวน 8 ปัจจัย ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ ประวัติการถูกดำเนินคดีอาญา อัตราโทษสูงสุดที่ศาลตัดสินครั้งแรก และสาเหตุการกระทำผิดจากการจำแนกลักษณะผู้ต้องขัง ส่วนที่ 2 การปฏิบัติในเรือนจำ มีจำนวน 5 ปัจจัย ได้แก่ การผ่านการอบรมหลักสูตรต่าง ๆ

ในเรือนจำ ชั้นผู้ต้องขัง การได้รับการพิจารณาประโยชน์จากเรือนจำ การถูกลงโทษทางวินัย การมีประวัติกระทำผิดทางอาญาในเรือนจำ รวมทั้งความสมัครใจหรือยินยอมให้เก็บตัวอย่างสารพันธุกรรม (DNA) ลายพิมพ์นิ้วมือ 10 นิ้ว และการเป็นผู้ต้องขังเจ็บป่วย อีกหนึ่งแบบประเมินที่ได้รับการพัฒนาขึ้นมาคือ แบบทดสอบความเป็นอาชญากร (criminal mind) พัฒนาโดยศูนย์บริการวิชาการแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยกับกรมราชทัณฑ์ เป็นเครื่องมือในการประเมินความเสี่ยงในการกระทำผิด ซึ่งทำให้การจำแนกและแยกประเภทผู้ต้องขังได้อย่างรวดเร็ว เป็นประโยชน์ในด้านการควบคุมผู้ต้องขัง

ด้วยเหตุนี้ หากเป้าหมายในกระบวนการยุติธรรมคือการลดการกระทำผิดซ้ำของผู้กระทำผิด จึงจำเป็นต้องมีวิธีที่น่าเชื่อถือในการจำแนกผู้กระทำผิดที่มีความเสี่ยงต่ำจากผู้กระทำผิดที่มีความเสี่ยงสูงเพื่อให้ได้รับการแก้ไขฟื้นฟูที่เหมาะสมกับระดับความเสี่ยง ในขณะที่ต่างประเทศมีการพัฒนาแบบประเมินความเสี่ยงในการกระทำผิดในลักษณะต่าง ๆ และมีการนำมาใช้อย่างแพร่หลายในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา แต่ในประเทศไทยการพัฒนาแบบประเมินความเสี่ยงในการกระทำผิดตลอดจนการนำแบบประเมินความเสี่ยงในการกระทำผิดมาใช้ในกระบวนการยุติธรรมยังไม่แพร่หลายและยังไม่มีที่รู้จักมากนัก หรืออาจรู้จักกันเฉพาะในกลุ่มผู้ที่ทำงานเกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรมเท่านั้น

■ แนวคิดที่เกี่ยวกับองค์ประกอบประเมินความเสี่ยงในการกระทำผิดซ้ำ

ปัจจัยเสี่ยงในการกระทำผิด (risk factors)

หลักการสำคัญที่นำมาใช้ในการประเมินความเสี่ยงในการกระทำผิด คือการพิจารณาถึงปัจจัยเสี่ยงต่าง ๆ ที่มีความสัมพันธ์กับการกระทำผิด ซึ่งเป็นคุณลักษณะบางประการของบุคคลที่พบว่ามี mốiเกี่ยวข้องกับการกระทำผิด กล่าวอีกนัยหนึ่ง ปัจจัยเหล่านี้สามารถใช้ทำนายความน่าจะเป็นของการกระทำผิดในอนาคตได้ ในปัจจุบันปัจจัยเสี่ยงในการประเมินการกระทำผิด สามารถแบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ คือปัจจัยเสี่ยงแบบคงที่ (static risk factors) และปัจจัยเสี่ยงแบบเปลี่ยนแปลงได้ (dynamic factors) (Bartol & Bartol, 2018)

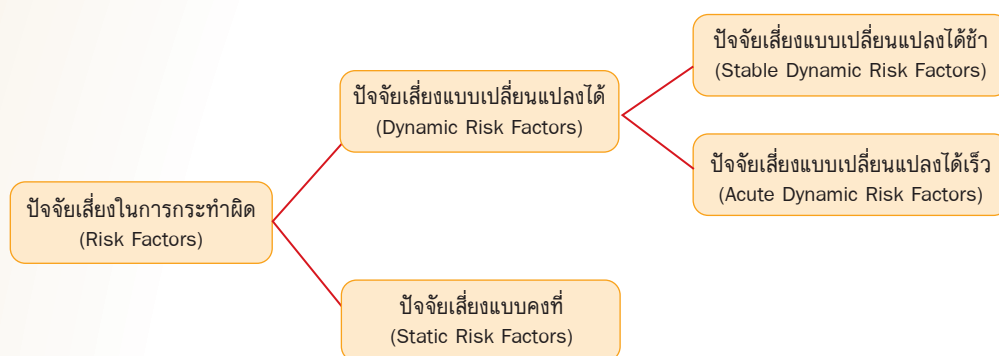
ปัจจัยเสี่ยงแบบคงที่ (static risk factors) หมายถึง คุณลักษณะของบุคคลบางประการ ซึ่งมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการกระทำผิด และไม่สามารถเปลี่ยนแปลงได้ ส่วนใหญ่ปัจจัยเสี่ยงแบบคงที่จึงหมายถึงประวัติส่วนบุคคล ซึ่งมีความสัมพันธ์กับพฤติการณ์การกระทำผิด เช่น อายุที่มีการกระทำผิดครั้งแรก ประวัติการกระทำผิดในครอบครัว เป็นต้น (Bartol & Bartol, 2018) นอกจากนั้น Yates (2013) ระบุว่า ความเสี่ยงในการกระทำผิดซ้ำของผู้กระทำผิดทางเพศมีความสัมพันธ์กับปัจจัยเสี่ยงแบบคงที่ โดยพบว่า ผู้กระทำผิดทางเพศที่มีอายุน้อย เคยมีประวัติการกระทำผิด

ทางเพศมาก่อน มีประวัติการใช้ความรุนแรง ซึ่งไม่เกี่ยวกับการใช้ความรุนแรงทางเพศ กระทำกับเหยื่อที่เป็นเพศชาย หรือเหยื่อที่ไม่รู้จัก หรือเป็นคนแปลกหน้ามีแนวโน้มที่จะกระทำผิดซ้ำ สูงกว่าผู้กระทำความผิดทางเพศในลักษณะอื่น ๆ

ในทางกลับกันปัจจัยเสี่ยงแบบเปลี่ยนแปลงได้ (dynamic risk factors) คือ คุณลักษณะบางประการซึ่งมีความสัมพันธ์กับพฤติการณ์การกระทำผิดและสามารถเปลี่ยนแปลงได้เมื่อเวลาผ่านไปหรือขึ้นอยู่กับสถานการณ์ ทั้งนี้ปัจจัยเสี่ยงแบบเปลี่ยนแปลงได้ สามารถแบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ คือ ปัจจัยเสี่ยงแบบเปลี่ยนแปลงได้ช้า (stable dynamic risk factors) และปัจจัยเสี่ยงแบบเปลี่ยนแปลงได้เร็ว (acute dynamic risk factors) (Bartol & Bartol, 2018) ปัจจัยเสี่ยงแบบเปลี่ยนแปลงได้ ถูกนำมาใช้ในความหมายของ “สภาพปัญหาและความต้องการในการก่ออาชญากรรม (criminogenic needs)” ด้วยเช่นกัน เนื่องจากเป็นปัจจัยที่สามารถเปลี่ยนแปลงได้

จึงมักถูกนำไปกำหนดเป็นเป้าหมายในการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิด (Bonta & Andrews, 2007)

ปัจจัยเสี่ยงแบบเปลี่ยนแปลงได้ช้า (stable dynamic risk factors) หมายถึง ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการกระทำความผิดที่สามารถเปลี่ยนแปลงได้แต่ใช้เวลานาน เช่น อาจใช้เวลานานหลายเดือนหรือหลายปีถึงจะเกิดการเปลี่ยนแปลง ยกตัวอย่างเช่น ทักษะชีวิตที่มีต่อการใช้ความรุนแรง หรือการคบกลุ่มเพื่อนที่มีปัญหาพฤติกรรมรุนแรง (Bartol & Bartol, 2018) ในขณะเดียวกันปัจจัยเสี่ยงแบบเปลี่ยนแปลงได้เร็ว (acute dynamic risk factors) เป็นปัจจัยเสี่ยงซึ่งมีความสัมพันธ์กับการกระทำผิดและสามารถเปลี่ยนแปลงได้อย่างรวดเร็วในระยะเวลาอันสั้น ยกตัวอย่างเช่น การเปลี่ยนแปลงทางอารมณ์ ความรู้สึกโกรธ ผลจากการดื่มสุราหรือใช้ยาเสพติด เป็นต้น (Bartol & Bartol, 2018)

ภาพ 2 แนวคิดเกี่ยวกับปัจจัยเสี่ยงในการกระทำความผิด

ที่มา. ปรับปรุงจาก *Introduction to forensic psychology: research and application* (p.138),

โดย C. R .Bartol & A. M. Bartol, 2018, SAGE Publications.

■ แนวคิดความเลียบ สภาพปัญหา และความต้องการ และการตอบสนอง (Risk-Need-Responsivity (RNR) Model)

แนวคิด Risk-Need-Responsivity (RNR) ถูกนำเสนอครั้งแรกในช่วงปี 1990 โดย Andrews, Bonta, and Hoge (1990) เป็นแนวคิดที่ได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวางและนิยมใช้อย่างแพร่หลายมากที่สุดสำหรับการประเมินและการปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิดในปัจจุบัน (Yates, 2013) แนวคิด RNR ประกอบด้วยหลักการสำคัญสามประการ ประกอบด้วย ความเสี่ยงในการกระทำผิด (risk) สภาพปัญหาและความต้องการในการก่ออาชญากรรม (need) และการตอบสนองต่อการแก้ไขฟื้นฟู (responsivity) โดยพบว่าหลักการเหล่านี้มีบทบาทสำคัญในการเพิ่มประสิทธิภาพโปรแกรมการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิดในงานราชทัณฑ์และลดการกระทำผิดซ้ำ (Hanson, Bourgon, Helmus, & Hodgson, 2009; McGrath, Cumming, Burchard, Zeoli, & Ellerby, 2010) จากการศึกษาวิจัยที่ผ่านมา พบว่า การแก้ไขฟื้นฟูโดยใช้หลักการ RNR นั้นมีความสัมพันธ์กับการเพิ่มประสิทธิภาพในการแก้ไขฟื้นฟูเพื่อลดการกระทำผิดซ้ำ โดยพบว่ามีประสิทธิภาพในการลดการกระทำผิดซ้ำทั้งในคดีทั่วไปและคดีทางเพศ (Hanson et al., 2009) รวมทั้งสามารถใช้ได้ผลดีกับผู้กระทำความผิดอายุน้อย ผู้กระทำความผิดโดยใช้ความรุนแรง และผู้กระทำความผิดที่เป็นผู้หญิง (Yates, 2013)

หลักการความเสี่ยงในการกระทำผิด (risk principle)

จากแนวคิดการประเมินความเสี่ยงในการกระทำผิดซ้ำที่ให้ความสำคัญกับปัจจัยเสี่ยงในการกระทำผิดแบบคงที่ (static risk factors) และปัจจัยเสี่ยงในการกระทำผิดแบบเปลี่ยนแปลงได้ (dynamic risk factors) หลักการความเสี่ยงในการกระทำผิดระบุว่าการกระทำผิดซ้ำของผู้กระทำความผิดสามารถลดลงได้หากระดับของการแก้ไขฟื้นฟูที่ผู้กระทำความผิดได้รับมีความเหมาะสมกับระดับความเสี่ยงของผู้กระทำความผิด (Andrews & Bonta, 2010) กล่าวคือ หลักการความเสี่ยงเน้นถึงระดับการแก้ไขฟื้นฟูที่สอดคล้องกับระดับความเสี่ยงในการกระทำผิดซ้ำของผู้ที่กระทำความผิด ดังนั้น ผู้กระทำความผิดที่มีแนวโน้มในการกระทำผิดซ้ำในระดับสูงควรได้รับการแก้ไขฟื้นฟูในระดับเข้มข้น ในขณะที่ผู้กระทำความผิดที่มีความเสี่ยงต่ำกว่าควรได้รับการแก้ไขฟื้นฟูในระดับที่ต่ำกว่า ในทางกลับกัน การให้การแก้ไขฟื้นฟูที่ไม่เหมาะสมกับระดับความเสี่ยงมีความสัมพันธ์กับการกระทำผิดซ้ำที่เพิ่มขึ้น ดังนั้นจากหลักการนี้จึงจำเป็นต้องมีการประเมินเพื่อจำแนกระดับความเสี่ยงในการกระทำผิดซ้ำเพื่อวางแผนการบำบัดฟื้นฟูให้เหมาะสมกับระดับความเสี่ยงของผู้กระทำความผิด

งานวิจัยที่ผ่านมาพบว่า การให้การแก้ไขฟื้นฟูในระดับเข้มข้นกับผู้กระทำความผิดที่มีความเสี่ยงต่ำสามารถเพิ่มแนวโน้มในการกระทำผิดซ้ำในภายหลังได้ จากการศึกษาของ Lovins et al., (2009) พบว่าผู้กระทำความผิดทางเพศที่มีความเสี่ยงสูงซึ่งได้รับการแก้ไขฟื้นฟูในโปรแกรม

ที่มีความเข้มข้น (intensive program) มีการกระทำผิดซ้ำน้อยกว่าผู้กระทำความผิดทางเพศที่มีความเสี่ยงสูงซึ่งได้รับการปล่อยตัวสู่ชุมชนโดยตรงในทางกลับกัน ผู้กระทำความผิดทางเพศที่มีความเสี่ยงต่ำแต่ได้รับการแก้ไขฟื้นฟูอย่างเข้มข้นนั้น มีแนวโน้มที่จะกระทำผิดซ้ำมากถึงร้อยละ 21 เมื่อเทียบกับผู้กระทำความผิดทางเพศที่มีความเสี่ยงต่ำแต่ไม่ได้รับการแก้ไขฟื้นฟูอย่างเข้มข้น นอกจากนี้ Andrews and Bonta (2010) พบว่าผู้กระทำความผิดที่มีความเสี่ยงต่ำที่ได้รับการแก้ไขฟื้นฟูร่วมกับผู้กระทำความผิดที่มีความเสี่ยงสูงมีอัตราการกระทำผิดซ้ำเพิ่มขึ้นในภายหลังอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจากผู้กระทำความผิดที่มีความเสี่ยงต่ำมักจะได้รับประโยชน์จากการดูแลตามปกติ และไม่ต้องรับการรักษาสภาพเฉพาะทางเหมือนกับผู้กระทำความผิดที่มีความเสี่ยงสูง (Yates, 2013) นอกจากนั้นอาจเป็นไปได้ว่าการให้ผู้กระทำความผิดที่มีความเสี่ยงต่ำเข้าร่วมโปรแกรมการแก้ไขฟื้นฟูแบบเข้มข้นไปรบกวนการสนับสนุนหรือพฤติกรรมการแก้ไขตนเองที่มีอยู่แล้ว หรืออาจเพราะทำให้ผู้กระทำความผิดที่มีความเสี่ยงต่ำได้รับอิทธิพลทางลบจากผู้กระทำความผิดที่มีความเสี่ยงสูง (Bonta & Andrews, 2007; James, 2018)

นอกจากนั้น การศึกษาของ Bourgon and Armstrong (2005) ได้สนับสนุนถึงบทบาทที่สำคัญของระยะเวลาในการแก้ไขฟื้นฟูเพื่อลดการกระทำผิดซ้ำ โดยเสนอแนะว่าระยะเวลาขั้นต่ำของการแก้ไขฟื้นฟูที่มีประสิทธิภาพเพื่อลดการกระทำผิดซ้ำนั้นขึ้นอยู่กับระดับความเสี่ยงและสภาพปัญหาและความต้องการของผู้กระทำความผิด ด้วยเหตุนี้ จากหลักการความเสี่ยง

ผู้กระทำผิดที่มีความเสี่ยงในระดับที่แตกต่างกัน จึงควรได้รับการแก้ไขฟื้นฟูต่างกันทั้งในด้านระดับความเข้มข้นของโปรแกรมการแก้ไขฟื้นฟูและระยะเวลาของการแก้ไขฟื้นฟู

หลักการสภาพปัญหาและความต้องการในการก่ออาชญากรรม (Need)

หลักการสภาพปัญหาและความต้องการในการก่ออาชญากรรมระบุว่า การแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิดควรเน้นไปที่สภาพปัญหาและความต้องการของผู้กระทำความผิด กล่าวคือ การกำหนดเป้าหมายในแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิดต้องตอบสนองต่อสภาพปัญหาและความต้องการของผู้กระทำความผิด (Andrews, Bonta, & Wormith, 2006) ทั้งนี้ ผู้กระทำความผิดอาจมีสภาพปัญหาและความต้องการมากมายที่สมควรได้รับการแก้ไขฟื้นฟู แต่ความต้องการเหล่านี้อาจไม่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมกระทำผิดโดยตรงทั้งหมด ด้วยเหตุนี้ สภาพปัญหาและความต้องการในการก่ออาชญากรรมตามหลักการนี้จึงแบ่งออกเป็นสองกลุ่ม คือ สภาพปัญหาและความต้องการในการก่ออาชญากรรม (criminogenic needs) สภาพปัญหาและความต้องการที่ไม่ก่อให้เกิดอาชญากรรม (non-criminogenic needs) (Bartol & Bartol, 2018) ดังที่ได้กล่าวมาแล้วในหัวข้อเรื่องความเสี่ยงในการกระทำความผิด สภาพปัญหาและความต้องการในการก่ออาชญากรรมนั้นเป็นปัจจัยความเสี่ยงแบบเปลี่ยนแปลงได้ (dynamic factors) ซึ่งมีความสัมพันธ์โดยตรงกับการกระทำผิด และสามารถเปลี่ยนแปลงได้ผ่านการบำบัดหรือแก้ไขฟื้นฟู (Andrews et al., 2006)

จากการศึกษาวิจัยที่ผ่านมาเกี่ยวกับพฤติกรรมกรรมการกระทำผิด นักวิจัยได้พยายามค้นหาปัจจัยต่าง ๆ ที่เชื่อมโยงกับการกระทำผิดซ้ำ รวมทั้งตรวจสอบว่าการเปลี่ยนแปลงในปัจจัยเหล่านี้นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงในการกระทำผิดซ้ำหรือไม่ ตลอดจนพิจารณาถึงความเชื่อมโยงระหว่างปัจจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการกระทำผิดซ้ำ Andrews et al. (2006) ได้เสนอแนวคิดที่เรียกว่า “Central Eight Risk/Need Factors” ซึ่งเป็นปัจจัย 8 ประการหลักที่มีความสัมพันธ์โดยตรงกับการพฤติกรรมกรรมการกระทำผิด และหากสามารถเปลี่ยนแปลงปัจจัยเหล่านี้จะนำไปสู่การลดการกระทำผิดซ้ำ (รายละเอียดดังแสดงในตาราง 1) รวมทั้งได้ระบุ

ว่าปัจจัยความเสี่ยง และปัจจัยด้านสภาพปัญหาและความต้องการในการก่ออาชญากรรมที่พบว่ามีผลต่อการลดการกระทำผิดซ้ำน้อย ได้แก่ ความไม่สบายใจ (personal and/or emotional distress) ความผิดปกติทางจิตที่สำคัญ (major mental disorder) ปัญหาสุขภาพร่างกาย (physical health issues) ความกลัวการถูกลงโทษ (fear of official punishment) สภาพร่างกาย (physical conditioning) ความสามารถทางสติปัญญาต่ำ (low IQ) สถานภาพทางสังคม (social class of origin) ความร้ายแรงของความผิดในปัจจุบัน (seriousness of current offense) รวมทั้งปัจจัยอื่น ๆ ที่ไม่เกี่ยวข้องกับการกระทำผิด (Andrews et al., 2006)

ตาราง 1 แสดงปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการกระทำผิดซ้ำ “Central Eight Risk/Need Factors”

ปัจจัย (factor)	ความเสี่ยง (risk)	ปัจจัยที่เปลี่ยนแปลงได้ (dynamic need)
ประวัติพฤติกรรมต่อต้านสังคม (history of antisocial behavior)	การมีส่วนร่วมในพฤติกรรม การต่อต้านสังคมที่หลากหลาย ในสถานการณ์ที่หลากหลาย อย่างต่อเนื่อง ตั้งแต่อายุน้อย	สร้างพฤติกรรมทางเลือก ซึ่งไม่ใช่ พฤติกรรมกรรมการกระทำผิดใน สถานการณ์ที่มีความเสี่ยง
รูปแบบบุคลิกภาพต่อต้านสังคม (antisocial personality pattern)	การแสวงหาความท้าทาย ความสามารถในการควบคุมตนเองต่ำ ก้าวร้าว	สร้างทักษะการแก้ปัญหา ทักษะ การจัดการตนเอง การจัดการ ความโกรธและทักษะการเผชิญปัญหา
การรู้การคิดแบบต่อต้านสังคม (antisocial cognition)	ทัศนคติ ค่านิยม ความเชื่อ และการหา เหตุผลเข้าข้างตนเองที่สนับสนุนการ ก่ออาชญากรรม ความสามารถในการ รู้จักสภาวะทางอารมณ์ของตนเอง เช่น ความโกรธ ความขุ่นเคือง การสร้าง อัตลักษณ์แบบอาชญากร (criminal identity)	ปรับเปลี่ยนวิธีการรู้การคิดแบบต่อต้าน สังคม สร้างการตระหนักถึงความคิด และความรู้สึกที่นำไปสู่พฤติกรรมเสี่ยง เพื่อสร้างพฤติกรรมทางเลือกที่มีความ เสี่ยงน้อยกว่า เปลี่ยนอัตลักษณ์ใหม่ที่ ไม่ใช่อัตลักษณ์แบบอาชญากร

ตาราง 1 (ต่อ)

ปัจจัย (factor)	ความเสี่ยง (risk)	ปัจจัยที่เปลี่ยนแปลงได้ (dynamic need)
การมีกลุ่มเพื่อนที่มีลักษณะต่อต้านสังคม (antisocial associates)	การมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับผู้อื่นที่เป็นอาชญากร และการแยกตัวออกจากกลุ่มเพื่อนที่ไม่มีลักษณะของอาชญากร การมีแหล่งสนับสนุนทางสังคมสำหรับการก่ออาชญากรรม	ลดการคบหาสมาคมกับอาชญากร ส่งเสริมการสร้างความสัมพันธ์กับกลุ่มเพื่อนที่ไม่มีลักษณะของอาชญากร
ครอบครัวและ/หรือชีวิตสมรส (family and/or marital)	มีองค์ประกอบหลักสองประการคือ ลักษณะของการเลี้ยงดู และการกำกับดูแล	ลดความขัดแย้ง สร้างความสัมพันธ์เชิงบวก ส่งเสริมการติดตามและกำกับดูแล
การศึกษาและ/หรือการทำงาน (school and/or work)	ประสิทธิภาพและความพึงพอใจในการศึกษาและ/หรือการทำงานต่ำ	เพิ่มประสิทธิภาพ ผลตอบแทน และความพึงพอใจ ในการเรียนหรือการทำงาน
การทำกิจกรรมยามว่าง/ งานอดิเรก (leisure and/or recreation)	การมีส่วนร่วมและมีความพึงพอใจในระดับต่ำต่อการแสวงหาความพึงพอใจหรือความบันเทิงจากกิจกรรมที่ไม่ใช่อาชญากรรม	เพิ่มการมีส่วนร่วม ผลตอบแทน และความพึงพอใจ จากกิจกรรมที่ไม่ใช่อาชญากรรม
การใช้สารเสพติด (substance abuse)	การใช้แอลกอฮอล์และ/หรือสารเสพติดอื่น ๆ ในทางที่ผิด	ลดการใช้สารเสพติด ลดการสนับสนุนทางสังคมสำหรับพฤติกรรมการใช้สารเสพติด เพิ่มทางเลือกในการใช้สารเสพติด

ที่มา: จาก แปลและดัดแปลงจาก Andrews et al., 2006 (หน้า 11).

นอกจากนี้ ตามหลักการของสภาพปัญหาและความต้องการในการก่ออาชญากรรม การแก้ไขฟื้นฟูที่มีประสิทธิภาพไม่ควรมุ่งเน้นไปที่ความต้องการที่ไม่ก่อให้เกิดอาชญากรรม (non-criminogenic needs) เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงในความต้องการที่ไม่ก่อให้เกิดอาชญากรรมนั้นไม่มีผลต่อการลดการกระทำผิดซ้ำ Yates (2013) ให้ความเห็นว่าการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิดไม่ควรเน้นไปที่ความต้องการที่ไม่ก่อให้เกิดอาชญากรรม เช่น ความนับถือตนเอง (self-esteem) ความไม่สบายใจ (personal distress) ความเห็นอกเห็นใจเหยื่อ

(victim empathy) และการปฏิเสธ (denial) เนื่องจากปัจจัยเหล่านี้ไม่ช่วยลดการกระทำผิดซ้ำ อย่างไรก็ตาม Bartol and Bartol (2018) ได้แย้งว่าถึงแม้ว่าความต้องการที่ไม่ก่อให้เกิดอาชญากรรมนั้นไม่ได้เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมอาชญากรรมหรือการกระทำความผิดโดยตรง แต่สภาพทางจิตใจ เช่น ภาวะซึมเศร้า ความวิตกกังวลหรือความนับถือตนเองต่ำ อาจนำไปสู่ปัญหาการปรับตัวของแต่ละบุคคล ซึ่งส่งผลต่อการแสดงออกทางพฤติกรรม ดังนั้น ในการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิดจึงควรระบุความต้องการเหล่านี้ไว้ด้วยเช่นกัน

หลักการการตอบสนอง (responsivity)

หลักการการตอบสนอง (responsivity) ระบุว่าโปรแกรมการฟื้นฟูผู้กระทำความผิดควรมีรูปแบบที่สอดคล้องกับความสามารถและรูปแบบการเรียนรู้ของผู้กระทำความผิด โดยแบ่งออกเป็นสองลักษณะ คือ รูปแบบการแก้ไขฟื้นฟูโดยทั่วไป และรูปแบบการแก้ไขฟื้นฟูแบบเฉพาะเจาะจง จากการศึกษาวิจัยที่ผ่านมาพบว่าการแก้ไขฟื้นฟูในรูปแบบของการบำบัดด้วยความคิดและพฤติกรรม (Cognitive-Behavioral Therapy [CBT]) เป็นรูปแบบการแก้ไขฟื้นฟูโดยทั่วไปที่มีประสิทธิภาพในการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิดมากที่สุด ตลอดจนเป็นแนวทางที่ได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวาง และได้รับการสนับสนุนอย่างเป็นรูปธรรมมากที่สุดสำหรับการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิด (Yates, 2013) ตัวอย่างเช่น โปรแกรมแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิดทางเพศที่ใช้รูปแบบการบำบัดแบบ CBT มีประสิทธิภาพในการช่วยลดการกระทำผิดซ้ำในกลุ่มผู้กระทำความผิดทางเพศ (Hanson et al, 2009) นอกจากนี้ Schmucker and Losel (2015) ได้ทำการเปรียบเทียบอัตราการกระทำผิดซ้ำของผู้กระทำความผิดทางเพศที่ได้รับการรักษาและไม่ได้รับการรักษา พบเขาพบว่า เมื่อเทียบกับวิธีการบำบัดในรูปแบบอื่น ๆ การบำบัดแบบ CBT นั้นมีประสิทธิภาพมากกว่าในการลดการกระทำผิดทางเพศและการกระทำผิดซ้ำอื่น ๆ ในส่วนของรูปแบบการแก้ไขฟื้นฟูแบบเฉพาะเจาะจงนั้น หมายความว่า การแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิดควรพิจารณา ลักษณะส่วนบุคคลของผู้กระทำความผิด เช่น แรงจูงใจ ความชอบ บุคลิกภาพของผู้กระทำความผิด วัฒนธรรม ร่วมกับปัจจัยอื่น ๆ เพื่อ

กำหนดรูปแบบการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับผู้กระทำความผิดรายนั้น ๆ

โปรแกรมการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิดที่ใช้แนวคิด RNR นั้น ให้ความสำคัญกับระดับความเสี่ยงในการกระทำผิด สภาพปัญหาและความต้องการในการก่ออาชญากรรมที่เกี่ยวข้อง โดยตรงกับการกระทำผิดซ้ำ ตลอดจนให้ความสำคัญกับการให้การแก้ไขฟื้นฟูที่สอดคล้องกับระดับความเสี่ยงของผู้กระทำความผิด และเน้นการให้การแก้ไขฟื้นฟูที่เหมาะสมกับรูปแบบเฉพาะของแต่ละบุคคล ในภาพรวมจากการวิจัยที่ผ่านมาชี้ให้เห็นว่าโปรแกรมการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิดที่ยึดตามหลักการ RNR นั้น มีประสิทธิภาพในการลดการกระทำผิดซ้ำ ดังนั้น การประเมินความเสี่ยงในการกระทำผิดจึงเป็นส่วนสำคัญที่จะช่วยวางแผนการแก้ไขฟื้นฟูที่เหมาะสมเพื่อลดอัตราการกระทำผิดซ้ำได้

■ การประเมินความเสี่ยงในการกระทำความผิด

การประเมินความเสี่ยง (risk assessment) หมายถึง การประเมินความน่าจะเป็นหรือระดับความเสี่ยงที่บุคคลใดบุคคลหนึ่งจะเป็นอันตรายต่อตนเองหรือผู้อื่น ซึ่งเป็นการประเมินความเป็นไปได้ในการก่อพฤติกรรมอันตรายมากกว่าการทำนายความเป็นอันตราย โดยในการประเมินความเป็นไปได้นั้นอาจประเมินจากความเห็นของผู้เชี่ยวชาญ หรือจากการใช้เกณฑ์ในการประเมิน (Bartol & Bartol, 2018) การประเมินความเสี่ยงในการกระทำความผิด จึงเป็นกระบวนการประเมินความเป็นไปได้ของการกระทำผิดในอนาคตเพื่อระบุว่าบุคคลใดมี

ความเสี่ยงในการกระทำผิดและต้องการการแก้ไขฟื้นฟูในระดับใด รวมทั้งใช้ในการระบุเป้าหมายของการแก้ไขฟื้นฟู ตลอดจนแนวทางการจัดการความเสี่ยงและวางแผนการแก้ไขฟื้นฟูรายบุคคล

ในสหรัฐอเมริกาการประเมินความเสี่ยงต่อการเกิดพฤติกรรมรุนแรงถูกนำมาใช้ในการตัดสินใจในกระบวนการยุติธรรมที่สำคัญหลายประการ เช่น การพิจารณาโทษในคดีศาลเด็กและเยาวชน การใช้โทษประหารชีวิต การควบคุมตัวผู้กระทำผิดคดีความรุนแรงทางเพศ (civil commitment) และการคุมประพฤติ (Conroy & Murrie, 2007) รูปแบบการประเมินความเสี่ยงในปัจจุบันให้ความสำคัญกับปัจจัยเสี่ยงที่เกี่ยวข้องกับสถานการณ์ และการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง มากกว่าปัจจัยที่ไม่สามารถเปลี่ยนแปลงได้ ยกตัวอย่างเช่น บุคคลที่ได้รับการประเมินว่ามีความเสี่ยงในการก่อพฤติกรรมอันตรายอาจประสบเหตุการณ์สำคัญที่ทำให้เกิดจุดเปลี่ยนในชีวิตซึ่งทำให้บุคคลนั้นมีแนวโน้มที่จะไม่เป็นอันตรายต่อไปได้ (Bartol & Bartol, 2018; James, 2018)

การประเมินความเสี่ยงในการกระทำผิดในปัจจุบัน เป็นการประเมินโดยใช้แบบประเมินความเสี่ยง สภาพปัญหาและความต้องการในการก่ออาชญากรรม (risk and needs assessment instruments) ซึ่งเป็นเครื่องมือการประเมินเชิงโครงสร้าง (actuarial based tools) ที่ใช้ในการจำแนกผู้กระทำผิดตามระดับความเสี่ยง (Bartol & Bartol, 2018; James, 2018) เช่น มีความเสี่ยงในการกระทำผิดซ้ำในระดับต่ำ ปานกลาง และสูง

และเพื่อระบุและกำหนดเป้าหมายการแก้ไขฟื้นฟูเพื่อลดความเสี่ยง รวมถึงจัดการกับสภาพปัญหาและความต้องการของผู้กระทำผิดที่เกี่ยวข้องกับการกระทำผิดซ้ำ เช่น ทักษะชีวิตด้านสังคม การคบกลุ่มเพื่อนที่มีลักษณะต่อต้านสังคม เพื่อช่วยป้องกันการกระทำผิดซ้ำในอนาคต นอกจากนั้น ผลที่ได้จากการประเมินความเสี่ยงในการกระทำผิดสามารถใช้ประกอบการตัดสินใจในการจัดการความเสี่ยง (James, 2018) เช่น ระดับของการกำกับดูแลระหว่างการคุมความประพฤติ (supervision) ความถี่ของการติดต่อหรือรายงานตัวกับพนักงานคุมประพฤติคุมประพฤติ เป็นต้น เพื่อลดความเสี่ยงและเพิ่มโอกาสในการปฏิบัติตามเงื่อนไขการคุมความประพฤติ ส่งผลให้เกิดความปลอดภัยต่อชุมชนและสังคมโดยรวม

อย่างไรก็ตามผลการประเมินที่ได้จากแบบประเมินความเสี่ยงในการกระทำผิดไม่ได้ชี้ชัดว่าผู้กระทำผิดรายนั้นจะมีการกระทำผิดซ้ำในอนาคต แต่จะระบุ “ความเสี่ยง” หรือ “ความน่าจะเป็น” ที่ผู้กระทำผิดรายนั้นจะกระทำผิดซ้ำในอนาคต (Harris, 2006) ตัวอย่าง เช่น แบบประเมินความเสี่ยงที่มีการจำแนกผู้กระทำผิดว่าอยู่ในกลุ่มที่มีความเสี่ยงสูง หมายถึงผู้กระทำผิดรายนั้นมีลักษณะเหมือนผู้กระทำผิดรายอื่นที่มีการกระทำผิดซ้ำหรือการจำแนกผู้กระทำผิดว่าอยู่ในกลุ่มที่มีความเสี่ยงต่ำ หมายถึงผู้กระทำผิดรายนั้นมีลักษณะเหมือนผู้กระทำผิดรายอื่นซึ่งโดยปกติจะไม่กระทำผิดซ้ำ

■ วิวัฒนาการของการประเมินความเสี่ยงในการกระทำความผิดในกระบวนการทางยุติธรรมทางอาญา

วิวัฒนาการของการประเมินความเสี่ยงสามารถแบ่งออกได้เป็น 4 ช่วง ดังนี้ (Bureau of Justice Assistance, n.d.; Bonta & Wormith, 2008)

First generation: Professional judgement

ยุคแรกของการประเมินความเสี่ยงเป็นช่วงที่เริ่มมีการประเมินความเสี่ยงในการกระทำความผิด การประเมินความเสี่ยงในช่วงแรกนี้เป็นการประเมินโดยอาศัยความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ (professional judgments) ซึ่งผู้ประเมินต้องผ่านการฝึกอบรมทางวิชาชีพ ในการประเมินลักษณะนี้จะไม่มีการใช้เกณฑ์หรือโครงสร้างตายตัว ผู้เชี่ยวชาญจะต้องสัมภาษณ์หรือรวบรวมข้อมูลจากผู้กระทำความผิด บันทึกอย่างเป็นทางการ หรือแหล่งข้อมูลอื่น ๆ เพื่อตรวจสอบลักษณะหรือพฤติกรรมของแต่ละบุคคล แล้วประเมินความเสี่ยงสำหรับการทำความผิดซ้ำ วิธีการประเมินลักษณะนี้ได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวางนานหลายทศวรรษก่อนที่จะมีการพัฒนาเครื่องมือประเมินความเสี่ยงแบบมีโครงสร้างในช่วงปี ค.ศ. 1970 เนื่องจากการประเมินโดยอาศัยความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญนั้นมีข้อจำกัดจากการที่ต้องอาศัยประสบการณ์ของผู้ประเมิน รวมทั้งอาจเกิดอคติในการประเมิน จึงทำให้เกิดการพัฒนาการประเมินความเสี่ยงในยุคที่สอง ซึ่งอ้างอิงจากหลักฐานเชิงประจักษ์มากขึ้น

Second generation: Evidence-based tools

ในช่วงยุคที่ 2 การประเมินความเสี่ยงในการกระทำผิดซ้ำกลายเป็นขั้นตอนการดำเนินการปกติสำหรับหน่วยงานด้านกระบวนการยุติธรรมทางอาญาในสหรัฐอเมริกา การวิจัยมุ่งเน้นไปที่การศึกษาปัจจัยที่เพิ่มความเสี่ยงของการกระทำผิดซ้ำ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงทศวรรษ 1970 เริ่มมีการใช้การประเมินความเสี่ยงในลักษณะของการประเมินเชิงโครงสร้าง หรือเรียกว่าแบบประเมินความเสี่ยงแบบมีโครงสร้าง (actuarial risk assessment tools) โดยประเมินความเสี่ยงในการกระทำผิดซ้ำจากการวิเคราะห์ปัจจัยเสี่ยงแบบคงที่ (static risk factors) ซึ่งเกี่ยวข้องกับการกระทำผิดซ้ำ เช่น เพศ อายุ และประวัติอาชญากรรม แบบประเมินความเสี่ยงแบบมีโครงสร้างนี้ถูกสร้างขึ้นครั้งแรกเพื่อใช้สำหรับระบบทัณฑ์บนของรัฐอิลลินอยส์ (Burgess cited in Bureau of Justice Assistance, n.d.) นับตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา แบบประเมินซึ่งถูกพัฒนาขึ้นในช่วงที่สองได้ถูกนำมาใช้อย่างกว้างขวางเพื่อประกอบการตัดสินใจในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ตัวอย่างแบบประเมินที่ถูกพัฒนาในยุคที่สองนี้ เช่น แบบประเมินที่มีชื่อว่า Salient Factor Scale (SFS) ใช้สำหรับประเมินความเสี่ยงในการกระทำผิดซ้ำของผู้กระทำความผิดภายหลังได้รับการปล่อยตัว งานวิจัยที่ผ่านมาแสดงให้เห็นว่าแบบประเมินความเสี่ยงแบบมีโครงสร้างมีจุดเด่นในเรื่องของการประเมินที่มีโครงสร้าง วัตถุประสงค์ในการประเมินชัดเจน รวมทั้งเกณฑ์การประเมินอ้างอิงตามหลักฐานเชิงประจักษ์ ซึ่งมีความถูกต้องและน่าเชื่อถือได้

มากกว่าการตัดสินโดยผู้เชี่ยวชาญเพียงอย่างเดียว

Third generation: Evidence-based and dynamic

การประเมินความเสี่ยงในยุคที่ 3 นี้มีลักษณะเฉพาะคือ เริ่มมีการรวมเอาปัจจัยที่เปลี่ยนแปลงได้ หรือที่เรียกว่าปัจจัยแบบไดนามิก (dynamic risk factors) มาใช้ในการประเมินร่วมด้วย ซึ่งช่วยให้ผู้ประเมินสามารถกำหนดเป้าหมายในการลดความเสี่ยงของการกระทำผิดซ้ำ นอกจากนั้นแบบประเมินความเสี่ยงในช่วงที่สามได้รับการพัฒนาจากแนวคิดความเสี่ยง-ความต้องการ-การตอบสนอง (Risk-Need-Responsivity Principles [RNR]) ซึ่งเน้นว่าการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดจะมีประสิทธิภาพเมื่อโปรแกรมการแก้ไข (interventions) นั้นสอดคล้องกับระดับความเสี่ยง (risk) สภาพปัญหาและความต้องการทางอาชญากรรม (criminogenic need) และรูปแบบการเรียนรู้และแรงจูงใจหรือการตอบสนอง (responsivity) ที่เหมาะสมกับบุคคลนั้น ๆ กล่าวอีกนัยหนึ่งคือ ผู้กระทำผิดที่มีความเสี่ยงสูงในการกระทำผิดซ้ำและมีความต้องการในการก่ออาชญากรรมมาก ควรได้รับการแก้ไขฟื้นฟูในระดับเข้มข้น (intensive interventions) ในทางตรงกันข้ามผู้กระทำผิดที่มีความเสี่ยงต่ำในการกระทำผิดซ้ำและมีความต้องการในการก่ออาชญากรรมเล็กน้อย ควรได้รับการแก้ไขฟื้นฟูในระดับเบาเท่านั้น ดังนั้นแบบประเมินที่สร้างจากแนวคิด RNR นี้บางครั้งจึงถูกเรียกว่าแบบประเมินความเสี่ยงสภาพปัญหาและความต้องการ (Risk and Needs Assessment Instruments) ตัวอย่างแบบประเมินความเสี่ยงที่ได้รับการพัฒนาในยุคนี้ เช่น Level of Service

Inventory Revised (LSI-R), Self-Appraisal Questionnaire (SAQ) และ Historical-Clinical Risk management-20 (HCR-20)

Fourth generation: Systematic and comprehensive

เป็นยุคปัจจุบันของการพัฒนาการประเมินความเสี่ยงในการกระทำผิด วัตถุประสงค์หลักของการประเมินในยุคนี้เน้นไปที่การกำกับดูแลและติดตามการเปลี่ยนแปลงของบุคคลตลอดจนปรับปรุงแผนการแก้ไขฟื้นฟูให้เหมาะสมกับบุคคลในช่วงเวลานั้น ๆ โดยให้ความสำคัญกับการให้การแก้ไขฟื้นฟูที่เหมาะสมกับการตอบสนอง (responsivity) ของแต่ละบุคคลเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพของการแก้ไขฟื้นฟู กล่าวอีกนัยหนึ่งการประเมินความเสี่ยงในยุคปัจจุบันนั้น ให้ความสำคัญกับการบูรณาการข้อมูลเพื่อวางแผนการจัดการความเสี่ยงและการแก้ไขฟื้นฟูรายกรณี (case management) อย่างมีประสิทธิภาพ ตัวอย่างของแบบประเมินที่ถูกพัฒนาในยุคนี้ได้แก่ Correctional Offender Management Profiling for Alternative Sanctions (COMPAS), Ohio Risk Assessment System (ORAS), และ Wisconsin Risk and Needs Tool (WRN)

■ ลักษณะของแบบประเมินความเสี่ยงในการกระทำผิด

แบบประเมินความเสี่ยงในการกระทำผิดสามารถจำแนกได้หลายประเภทตามคุณลักษณะหรือวัตถุประสงค์ของการประเมิน ทั้งนี้ จากการทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สามารถแบ่งประเภทแบบประเมินความเสี่ยงที่มีการใช้ในปัจจุบันจากลักษณะของแบบประเมินได้ ดังนี้

แบบประเมินความเสี่ยงแบบมีโครงสร้าง (*actuarial risk assessment*)

แบบประเมินแบบมีโครงสร้างนี้ส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับปัจจัยเสี่ยงในอดีตหรือปัจจัยที่ไม่สามารถเปลี่ยนแปลงได้ เช่น เพศ ประวัติการใช้สารเสพติด หรือประวัติการกระทำความผิด โดยอ้างอิงเกณฑ์การประเมินจากกลุ่มตัวอย่าง (Bartol & Bartol, 2018) American Psychological Association [APA] (2020) ระบุว่า การประเมินความเสี่ยงแบบมีโครงสร้าง (*actuarial risk assessment*) หมายถึง การคาดคะเนทางสถิติของความเป็นไปได้ที่บุคคลจะก่อให้เกิดภัยคุกคามต่อผู้อื่นหรือมีส่วนร่วมในพฤติกรรมบางอย่าง เช่น ความรุนแรง ภายในระยะเวลาที่กำหนด ซึ่งต่างจากการประเมินความเสี่ยงทางคลินิก ผู้ประเมินต้องอาศัยข้อมูลจากตัวแปรเฉพาะที่สามารถวัดได้ เช่น อายุ เพศ ประวัติการก่ออาชญากรรม ที่ได้รับการตรวจสอบทางสถิติแล้วว่าเป็นตัวทำนายและสามารถใช้วิเคราะห์ความน่าจะเป็นของการเกิดอันตรายหรือพฤติกรรมรุนแรง

ลักษณะสำคัญของแบบประเมินความเสี่ยงแบบมีโครงสร้างคือมีการกำหนดคะแนนความเสี่ยงในแต่ละหัวข้อการประเมินซึ่งเป็นปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการกระทำผิดซ้ำ Desmarais and Singh (2013) ระบุว่าคะแนนรวมที่ได้จากการประเมินจะแสดงถึงความเสี่ยงในการกระทำผิดซ้ำในช่วงเวลาที่กำหนด และแปลผลโดยการเปรียบเทียบคะแนนกับร้อยละของกลุ่มตัวอย่างที่มีการกระทำผิดซ้ำ ยกตัวอย่างเช่น หากผู้กระทำผิดถูกประเมินและได้คะแนนเท่ากับ 5 ซึ่งแปลผลได้ว่ามีความเสี่ยงร้อยละ 60 ในการกระทำผิดซ้ำในช่วง 10 ปี หมายความว่า ร้อยละ 60 ของ

ผู้กระทำผิดที่ได้ 5 คะแนน ในกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาพัฒนาแบบประเมินนั้นกระทำผิดซ้ำในช่วงระยะเวลา 10 ปี ซึ่งไม่ได้หมายความว่าผู้กระทำผิดมีโอกาสร้อยละ 60 ที่จะกลับมากระทำผิดซ้ำอีกในระยะเวลา 10 ปี (Desmarais & Singh, 2013)

การวิจัยที่ผ่านมาได้แสดงให้เห็นว่าการประเมินความเสี่ยงในการกระทำผิดซ้ำแบบมีโครงสร้างนั้น มีประสิทธิภาพเหนือกว่าการประเมินโดยอาศัยความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญเพียงอย่างเดียว ตัวอย่างเช่น การศึกษาในกลุ่มเจ้าหน้าที่คุมประพฤติของรัฐบาลกลาง พบว่าเจ้าหน้าที่ที่ใช้แบบประเมินแบบมีโครงสร้างที่ผ่านการตรวจสอบความถูกต้อง ทำให้ผลการประเมินความเสี่ยงของผู้กระทำความผิดนั้นมีความสอดคล้องและแม่นยำมากยิ่งขึ้น เมื่อเทียบกับการตัดสินใจจากความเห็นผู้เชี่ยวชาญเพียงอย่างเดียว (Gottfredson & Moriarty, 2006)

แบบประเมินความเสี่ยงแบบมีโครงสร้างจะช่วยบอกถึงระดับความเสี่ยงและช่วยในการตัดสินใจเกี่ยวกับการจำแนกความเสี่ยง จุดเด่นของการใช้แบบประเมินความเสี่ยงแบบมีโครงสร้าง ได้แก่ มีโครงสร้างข้อคำถามชัดเจน ทำให้สามารถประเมินและให้คะแนนได้ง่าย มีความถูกต้องและแม่นยำมากกว่าการประเมินที่ไม่มีโครงสร้าง อย่างไรก็ตามแบบประเมินความเสี่ยงแบบมีโครงสร้างนั้นมีข้อจำกัด อันเนื่องมาจากการประเมินนั้นให้ความสำคัญกับปัจจัยในอดีตหรือปัจจัยที่ไม่สามารถเปลี่ยนแปลงได้ ซึ่งไม่สามารถนำมากำหนดเป็นเป้าหมายในการลดความเสี่ยงสำหรับการแก้ไขฟื้นฟูได้ (Desmarais & Singh, 2013)

การประเมินความเสี่ยงจากความเห็นผู้เชี่ยวชาญแบบมีโครงสร้าง (Structured Clinical Judgment [SCJ] or Structured Professional Judgment [SPJ])

การประเมินความเสี่ยงจากความเห็นผู้เชี่ยวชาญแบบมีโครงสร้างเป็นแนวทางที่พัฒนาขึ้นมาเนื่องจากข้อจำกัดของการประเมินความเสี่ยงจากความเห็นผู้เชี่ยวชาญเพียงอย่างเดียวในยุคแรก ซึ่งต้องอาศัยความสามารถของผู้เชี่ยวชาญในการระบุความเสี่ยงของแต่ละบุคคลตามประสบการณ์หรือความรู้ส่วนบุคคล รวมทั้งข้อจำกัดของการประเมินความเสี่ยงแบบมีโครงสร้างซึ่งขาดความยืดหยุ่น (Hart, Douglas, & Guy, 2016) การประเมินในลักษณะนี้ ผู้ประเมินต้องดำเนินการประเมินความเสี่ยงโดยใช้ดุลยพินิจ และอาศัยหลักเกณฑ์ตามคู่มือหรือแนวทางการประเมินซึ่งอ้างอิงทฤษฎีและหลักฐานเชิงประจักษ์ที่เกี่ยวข้องกับการกระทำ ความผิด โดยแนวทางการประเมินแบบ SPJ ฉบับแรกถูกเผยแพร่ในช่วงปลาย ค.ศ. 1994 ถึงช่วงต้น ค.ศ. 1995 (Hart, Douglas, & Guy, 2016) แนวทางดังกล่าวมักจะรวมถึงคำแนะนำสำหรับวิธีการรวบรวมข้อมูล การรายงานความคิดเห็น และการวางแผนเพื่อป้องกันการเกิดอันตรายหรือการกระทำผิดซ้ำในอนาคต การประเมินความเสี่ยงจากความเห็นผู้เชี่ยวชาญอย่างมีโครงสร้างนี้มีจุดเด่นตรงที่มีโครงสร้างที่มากกว่าการให้ความเห็นทางคลินิกแบบดั้งเดิม โดยกำหนดแนวทางในการพิจารณาปัจจัยเสี่ยงที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนกำหนดค่าจำกัดความหรือแนวทางสำหรับการให้คะแนนของปัจจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการกระทำผิด

การประเมินความเสี่ยงลักษณะนี้มีความน่าเชื่อถือมากกว่าการประเมินความเสี่ยงโดยใช้ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญเพียงอย่างเดียว และมีความยืดหยุ่นมากกว่าการประเมินความเสี่ยงแบบมีโครงสร้าง เนื่องจากผู้ประเมินสามารถใช้ดุลยพินิจในการระบุความเสี่ยงที่เป็นไปได้จากการประเมิน รวมทั้งผู้ประเมินสามารถวางแผนการแก้ไขฟื้นฟูเพื่อป้องกันอันตรายหรือการกระทำผิดซ้ำในอนาคต

นอกจากการแบ่งประเภทแบบประเมินความเสี่ยงในการกระทำผิดตามลักษณะโครงสร้างการประเมิน ยังสามารถแบ่งประเภทตามลักษณะของการกระทำผิด ยกตัวอย่างเช่น Ontario Domestic Assault Risk Assessment (ODARA) (Hilton, Harris, Rice, Lang, Cormier, & Lines, 2004) เป็นแบบประเมินความเสี่ยงในการกระทำผิดซ้ำเกี่ยวกับการใช้ความรุนแรงในครอบครัว Sex Offender Risk Appraisal Guide (SORAG) (Quinsey, Harris, Rice, & Cormier, 2006) เป็นแบบประเมินความเสี่ยงในการกระทำผิดซ้ำเกี่ยวกับความผิดทางเพศที่ใช้ความรุนแรง (sexually violent recidivism) และ Static-99 (Hanson & Thornton, 1999) เป็นแบบประเมินความเสี่ยงในการกระทำผิดซ้ำเกี่ยวกับความผิดทางเพศ นอกจากนั้นยังสามารถแบ่งประเภทตามกลุ่มเป้าหมายที่จะประเมิน เช่น Juvenile Sexual Offense Recidivism Risk Assessment Tool-II (J-SORRAT) (Epperson, Ralston, Fowers, DeWitt, & Gore, 2006) ใช้สำหรับแบบประเมินความเสี่ยงในการกระทำผิดซ้ำเกี่ยวกับความผิดทางเพศสำหรับเด็กและเยาวชน

Historical Clinical Risk Management-20 (HCR-20) (Douglas & Reeves, 2010) ใช้สำหรับ ประเมินความเสี่ยงในการใช้ความรุนแรง หรือ แนวโน้มการเกิดพฤติกรรมรุนแรงในผู้กระทำ ความผิดที่เป็นผู้ใหญ่ เป็นต้น (ตัวอย่างแบบ ประเมินความเสี่ยงในการกระทำผิดซ้ำที่มีการ ใช้กับกลุ่มผู้ต้องขังในปัจจุบันแสดงในตารางที่ 2)

ด้วยเหตุนี้ผู้ประเมินจึงจำเป็นต้องมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับลักษณะของแบบประเมิน ความเสี่ยง รวมถึงวัตถุประสงค์และกลุ่มตัวอย่าง ที่ใช้ในการพัฒนาแบบประเมินเพื่อให้การ ประเมินนั้นมีความถูกต้องและแม่นยำตรง ตามวัตถุประสงค์ของการประเมินมากที่สุด

ตาราง 2 ตัวอย่างแบบประเมินความเสี่ยงในการกระทำผิดซ้ำที่มีการใช้กับกลุ่มผู้ต้องขังในปัจจุบัน

แบบประเมิน	วัตถุประสงค์
Correctional Offender Management Profile for Alternative Sanctions (Brennan, Dieterich, & Ehret, 2009)	ความเสี่ยงในการกระทำผิดซ้ำในกลุ่มผู้ต้องขังและผู้ถูกคุมความประพฤติ
Inventory of Offender Risks, Needs, and Strengths (Miller, 2006)	ความเสี่ยงในการกระทำผิดซ้ำในกลุ่มผู้ต้องขังและผู้ถูกคุมความประพฤติ
Level of Service Inventory-Revised (LSI-R) (Andrews & Bonta, 1995)	ความเสี่ยงในการกระทำผิดซ้ำ และการปฏิบัติตามเงื่อนไข การพักการลงโทษ (parole)
Level of Service/Case management Inventory (LS/CMI) (Andrews, Bonta, & Wormith, 2004)	ใช้ในการประเมินความเสี่ยงในการกระทำผิดซ้ำ รวมทั้งระบุ สภาพปัญหาและความต้องการ และการตอบสนอง (risk-need-responsivity) ของผู้ต้องขังเพื่อวางแผนการแก้ไขฟื้นฟู
Ohio Risk Assessment System-Prison Intake Tool (Latessa, Smith, Lemke, Makarios, & Lowenkamp, 2009)	ประเมินความเสี่ยงในการกระทำผิดซ้ำสำหรับผู้ต้องขัง แรกเริ่ม
Oxford Risk of Recidivism Tool (OxRec) (Fazel et al., 2016)	ประเมินความเสี่ยงในการกระทำผิดซ้ำสำหรับผู้ต้องขัง ก่อนได้รับการปล่อยตัวจากที่คุมขัง

■ บทสรุปและข้อเสนอแนะ

จากงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ทั้งงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ในประเทศไทย และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องใน ต่างประเทศ พบว่า งานวิจัยในประเทศไทย เป็นการศึกษาศึกษาปัจจัยต่าง ๆ ที่มีผลต่อการกระทำ ผิดซ้ำ เช่น คดียาเสพติด คดีเกี่ยวกับทรัพย์สิน ในขณะที่งานวิจัยในต่างประเทศ พบการศึกษา

เกี่ยวกับการพัฒนาเครื่องมือประเมินความเสี่ยง ในการกระทำผิดซ้ำอย่างมากมาย โดยเฉพาะ คดีที่เกี่ยวข้องกับสวัสดิภาพหรือความปลอดภัย ของประชาชนในสังคม เช่น การกระทำผิดซ้ำ ทางเพศ ความรุนแรง เป็นต้น ดังนั้น การศึกษา การพัฒนาเครื่องมือประเมินความเสี่ยงกระทำ ผิดซ้ำที่นำมาใช้กับผู้ต้องขังก่อนปล่อยตัว ในประเทศไทย จะเป็นประโยชน์อย่างมาก

ทั้งในการคัดกรอง การบำบัดรักษา การฟื้นฟู แก่ผู้กระทำผิดจากคดีต่าง ๆ ซึ่งในการประเมิน ความเสี่ยงนั้น ผู้ประเมินควรมีความรู้ความ เข้าใจพื้นฐานเกี่ยวกับปัจจัยเสี่ยงที่มีความสัมพันธ์ กับการกระทำผิดซ้ำ รวมถึงลักษณะของ แบบประเมิน กลุ่มเป้าหมาย และวัตถุประสงค์ ของการประเมิน เนื่องจากปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับ การกระทำผิดซ้ำนั้นมีความหลากหลาย รวมถึงความแตกต่างทางวัฒนธรรม นอกจากนี้ ประเทศไทยควรมีการพัฒนาแบบประเมิน การกระทำผิดซ้ำที่เป็นมาตรฐานในการนำมา ใช้กับผู้ต้องขังในเรือนจำและทัณฑสถาน โดยมีการประเมินความเสี่ยงในการกระทำผิดซ้ำ ตั้งแต่แรกจับตัวผู้ต้องขัง ควรมีการพัฒนาและ ส่งเสริมการใช้เครื่องมือประเมินความเสี่ยง ในการกระทำผิดในกระบวนการยุติธรรมทาง อาญา เพื่อประเมินความเหมาะสมของการพัฒนา โปรแกรมการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิด ให้เหมาะสมกับระดับความเสี่ยงของผู้กระทำ ความผิด ควรมีการระบุเป้าหมายที่ตอบสนองต่อ สภาพปัญหาและความต้องการด้านอาชญากรรม (criminogenic needs) ของผู้กระทำผิด และการให้การแก้ไขฟื้นฟูควรเป็นการดำเนินการ อย่างต่อเนื่องตลอดกระบวนการยุติธรรมทาง อาญาเพื่อลดการกระทำผิดซ้ำ และควรมีการ ประเมินความเสี่ยงในการกระทำผิดซ้ำแก่ ผู้ต้องขังก่อนปล่อยตัวพ้นโทษ เพื่อจัดกลุ่ม ผู้ต้องขังในคดีต่าง ๆ โดยเฉพาะกลุ่มผู้ต้องขัง ที่ก่อคดีอุกฉกรรจ์ที่ฐานความผิดเกี่ยวกับชีวิต หรือความผิดเกี่ยวกับเพศที่ใช้ความรุนแรง ในการก่อคดีได้สร้างความสะท้อนขวัญ สร้าง ความกังวลและไม่มั่นใจในความปลอดภัยทั้งชีวิต และทรัพย์สินต่อประชาชนในสังคม หวั่นเกรงผู้

ได้รับการปล่อยตัวจะกลับไปก่อคดีซ้ำอีก การ พัฒนาระบบติดตามผู้ต้องขังหลังการปล่อยตัว พ้นโทษตามระดับความเสี่ยงในการกระทำผิดซ้ำ จึงมีความสำคัญ เพื่อเฝ้าระวังการก่อคดีซ้ำ ซึ่งช่วยให้ประชาชนในสังคมเกิดความมั่นใจ และมีความเชื่อถือต่อแนวทางการปฏิบัติต่อ ผู้ต้องขังก่อนได้รับปล่อยตัวสู่ชุมชน และ สอดคล้องกับยุทธศาสตร์และพันธกิจของกระทรวง ยุติธรรม ระยะ 20 ปี ที่เน้นด้านความปลอดภัย ในสังคม ในการพัฒนาระบบป้องกันอาชญากรรม เพื่อสร้างความปลอดภัยในสังคม

■ บรรณานุกรม

- กรมราชทัณฑ์. (2562). *ร่างแผนปฏิบัติการ กรมราชทัณฑ์ พ.ศ. 2563 – 2565*. นนทบุรี: กรมราชทัณฑ์ กระทรวงยุติธรรม.
- กรมราชทัณฑ์. (2563). *รายงานแสดงสภาพ ความแออัดของผู้ต้องขังในเรือนจำ/ ทัณฑสถาน ณ วันที่ 5 ตุลาคม พ.ศ. 2563*. ค้นเมื่อ 1 ตุลาคม 2564, จาก http://www.correct.go.th/rt103pdf/crowded_pdf.php?filename=2020_2020-10-05
- กรมราชทัณฑ์. (2564). *เอกสารรายงานสถิติ ข้อมูลผู้ต้องขังตามแบบ รท. 103 กรมราชทัณฑ์ ณ วันที่ 1 ตุลาคม พ.ศ. 2564*. ค้นเมื่อ 1 ตุลาคม 2564, จาก http://www.correct.go.th/rt103pdf/report_rt103_pdf.php?date=01-10-2021
- กรมราชทัณฑ์. (ม.ป.ป.). *รายงานสถิติผู้ต้อง ขังตามแบบ รท. 103 กรมราชทัณฑ์*. ค้นเมื่อ 12 ตุลาคม 2564, จาก <http://www.correct.go.th/stathomepage/>

- กฤษณพงศ์ พูตระกูล, เสกสัน เครือคำ, ธรรมวิทย์เกิดอุดมธรรม และศุภกร ปุณณฤทธิ์ (2561). การพัฒนาประสิทธิภาพของระบบงานราชทัณฑ์ไทยเปรียบเทียบกับประเทศมาเลเซีย. ค้นเมื่อ 12 ตุลาคม 2564, จาก https://elibrary.trf.or.th/project_content.asp?PJID=RDG61I0018
- เชมชยุตม์ โภคินจารุเสถียร. (2562). การใช้เรือนจำเอกชนในการแก้ไขปัญหาล้นเรือนจำ. *วารสารคุณภาพชีวิตกับกฎหมาย*, 15(2), 94-106.
- ศรีนยา สี่มา. (2563). ปัญหาผู้ต้องขังล้นเรือนจำ. สำนักวิชาการ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ค้นเมื่อ 1 ตุลาคม 2564, จาก https://www.parliament.go.th/ewtadmin/ewt/parliament_parcy/ewt_dl_link.php?nid=69144
- ศูนย์ข้อมูลและข่าวสืบสวนเพื่อสิทธิพลเมือง. (2562). ราชทัณฑ์ใช้งบประมาณ 'ควบคุมผู้ต้องขัง' 37,463 บ./คน แต่งบ 'การศึกษา-ฝึกอาชีพ-พัฒนาจิตใจ' ใช้แค่ 1,166 บ./คน. ค้นเมื่อ 12 ตุลาคม 2564, จาก <https://www.tcijthai.com/news/2019/12/scoop/9043>
- Andrews, D. A., & Bonta, J. (1995). *Level of Service Inventory-Revised*. North Tonawanda, NY: Multi-Health Systems.
- Andrews, D. A., & Bonta, J. (2010). *The psychology of criminal conduct* (5th ed.). Cincinnati, OH: Anderson Publishing.
- Andrews, D. A., Bonta, J., & Hoge, R. D. (1990). Classification for effective rehabilitation: Rediscovering psychology. *Criminal Justice and Behavior*, 17, 19-52.
- Andrews, D. A., Bonta, J., & Wormith, J. S. (2004). *The Level of Service/Case Management Inventory*. Canada: Multi-Health Systems
- Andrews, D. A., Bonta, J., & Wormith, J. S. (2006). The recent past and near future of risk and/or need assessment. *Crime & Delinquency*, 52, 7-27.
- American Psychological Association. (2020). *APA Dictionary of Psychology*. Retrieved October 1, 2021, from <https://dictionary.apa.org/actuarial-risk-assessment>
- Bartol, C. R., & Bartol, A. M. (2018). *Introduction to forensic psychology: research and application*. Thousand Oaks: SAGE Publications.
- Bonta, J & Andrews, D. A. (2007). *Risk-Need-Responsivity Model for offender assessment and rehabilitation*. Public Safety Canada. Retrieved September 30, 2021, from <https://www.publicsafety.gc.ca/cnt/rsrscs/pblctns/rsk-nd-rspnsvty/index-en.aspx>
- Bonta, J., & Wormith, S. J. (2008). *Risk and need assessment*. In G. McIvor & P. Raynor (Eds.), *Developments in social work with offenders* (pp. 131-152). London, England: Jessica Kingsley Publishers.
- Bourgon, G., & Armstrong, B. (2005). Transferring the principles of effective treatment into a "Real World" prison setting. *Criminal Justice and Behavior*, 32(1), 3-25.

- Brennan, T., Dieterich, W., & Ehret, B. (2009). Evaluating the predictive validity of the COMPAS risk and needs assessment system. *Criminal Justice and Behavior*, 36, 21-40.
- Bureau of Justice Assistance. (n.d.). *History of risk assessment*. Retrieved October 12, 2021, from <https://bj.a.ojp.gov/program/psrac/basics/history-risk-assessment>
- Casey, P. M., Elek, J. K., Warren, R. K., Cheesman, F., Kleiman, M., & Ostrom, B. (2014). *Offender risk & needs assessment instruments: a primer for courts*. National Center for State Courts.
- Conroy, M. A., & Murrie, D. C. (2007). Forensic assessment of violence risk: A guide for risk assessment and risk management. Hoboken, New Jersey, Canada: John Wiley & Sons, Inc.
- Desmarais, S. L., & Singh, J. P. (2013). *Risk assessment instruments validated and implemented in correctional settings in the united states*. New York: Council of State Governments Justice Center
- Douglas, K. S., & Reeves, K. A. (2010). *Historical-Clinical-Risk Management-20 (HCR-20) Violence Risk Assessment Scheme: Rationale, application, and empirical overview*. In R. K. Otto & K. S. Douglas (Eds.), *Handbook of violence risk assessment* (pp. 147–185). Routledge/Taylor & Francis Group.
- Epperson, D. L., Ralston, C. A., Fowers, D., DeWitt, J., & Gore, K. S. (2006). *Actuarial risk assessment with juveniles who offend sexually: Development of the Juvenile Sexual Offense Recidivism Risk Assessment Tool-II*. In Prescott, D. (Ed.), *Risk assessment of youth who have sexually abused: Theory, controversy, and emerging strategies* (pp. 118-169). Oklahoma City: Wood & Barnes Publishing.
- Gottfredson, S. D., & Moriarty, L. J. (2006). Clinical versus actuarial judgments in criminal justice decisions: Should one replace the other? *Federal Probation*, 70(2), 15-18
- Hanson, R. K., & Thornton, D. (1999). *Static-99: Improving actuarial risk assessments for sex offenders (User Report 99-02)*. Ottawa: Department of the Solicitor General of Canada
- Hanson, R. K., Bourgon, G., Helmus, L., & Hodgson, S. (2009). The principles of effective correctional treatment also apply to sexual offenders: A meta-analysis. *Criminal Justice and Behavior*, 36(9), 865-891.
- Hart, S. D., Douglas, K. S., & Guy, L. S. (2016). The structured professional judgment approach to violence risk assessment: Origins, nature, and advances. In L. Craig & M. Rettenberger (Eds.), *Handbook on the theories, assessment, treatment of sexual offending: Volume II. Assessment* (pp. 643-666) Wiley.

- Harris, P. M. (2006). What community supervision officers need to know about actuarial risk assessment and clinical judgment. *Federal Probation*, 70(2), 8-14.
- Hilton, N. Z., Harris, G. T., Rice, M. E., Lang, C. Cormier, C. A., & Lines, K. J. (2004). A brief actuarial assessment for the prediction of wife assault recidivism: The Ontario Domestic Assault Risk Assessment. *Psychological Assessment*, 16, 267-275.
- James, N. (2018). *Risk and needs assessment in the federal prison system*. Congressional Research Service Report.
- Latessa, E., Smith, P., Lemke, R., Makarios, M., & Lowenkamp, C. (2009). *Creation and validation of the Ohio Risk Assessment System: Final report*. Cincinnati, OH: Author
- Lovins, B., Lowenkamp, C. T. & Latessa, E. J. (2009). Applying the risk principle to sex offenders: Can treatment make some sex offenders worse? *The Prison Journal*, 89, 344-357.
- McGrath, R.J., Cumming, G., Burchard, B., Zeoli, S. & Ellerby, L. (2010) *Current practices and emerging trends in sexual abuser management: The safer society 2009 North American Survey*. Brandon, VT: Safer Society Press.
- Miller, H. A. (2006). *Manual of the Inventory of Offender Risk, Needs, and Strengths (IORNNS)*. Odessa, FL: Psychological Assessment Resources
- Quinsey, V. L., Harris, G. T., Rice, M. E., & Cormier, C. A. (2006). *Violent offenders: Appraising and managing risk* (2nd ed.). Washington, DC: American Psychological Association.
- Penal Reform International & Thailand Institute of Justice (2021). *Global prison trends 2021*. Retrieved October 15, 2021, from <https://www.penalreform.org/global-prison-trends-2021/>
- Roeder, O., Eisen, L. B., & Bowling, J. (2015). *What caused the crime decline?* New York: Brennan Center for Justice.
- Schmucker, M., & Losel, F. (2015). The effects of sexual offender treatment on recidivism: An international meta-analysis of sound quality evaluations. *Journal of Experimental Criminology*, 11(4), 597-630.
- World Prison Brief (2020). *Highest to lowest - Prison population total*. Retrieved October 12, 2021, from <https://www.prisonstudies.org/>
- Yates, P. M. (2013). Treatment of sexual offenders: Research, best practices, and emerging models. *International Journal of Behavioral Consultation and Therapy*, 8, 89-95.

